

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies nonus et decimus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1925

Vita B. Helenae

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72556)

A Papiae, teste Ferrario, a dimidiato circiter saeculo XV, « in templo S. Thomae ad altissimum fornicis arcum... cernitur B. nostra Helena cum stigmatibus quae recipit a Christo crucifixo hisceque verbis: Beata Helena de Hungaria, virgo » (1). In basilica Sancti Eustorgii Mediolanensi, ab anno 1505 in choro ecclesiae inter effigies 34 totidem clipeis circumdatas quae chori parietem decorabant, cernebatur et B. Helena cum inscriptione: « Beata Helena de Hungaria » (2). Item Budae in ecclesia Sancti Stephani ante annos circiter viginti exstabat imago B. Helenae nimbo redimita cum inscriptione: « B. Helena Ord. Praed. » (3). Tandem in ecclesia conventus Fratrum Praedicatorum Gandavensis olim servabatur tabula lignea quam artium periti in causa B. Reginaldi post dimidiatum saec. XVI depictam iudicaverunt (4). In hac autem exhibetur aula caelestis, ubi inter sanctos 42 ex ordine Fratrum Praedica-

lorum locum habet et B. Helena. Praeter has effigies alias variis in locis exstitisse colligitur ex Ferdinandi de Castillo testimonio (5). Attamen extra monasterium Vesprimiense, cuius historia perit cum ipso monasterio, quod saeculo XVI abolitum est, nusquam videtur festum B. Helenae celebratum fuisse. Velusta calendaria Hungarica illud non annuntiant. Quin immo viri docti ex ordine Fratrum Praedicatorum a nobis interrogati negarunt in fastis sui ordinis huius festi vestigia ulla detecta fuisse.

12. Edita est B. Helenae Vita ex codice S 1 a viro docto Roberto Fawtier (6), qui in prolegomenis locos aliquot contulit ex D 2 et T. Illi tamen codici, qui certe omnibus aliis praestat, coniungendos putavimus S 2 et S 3. In annotationibus praecipuum lectionum varietatem afferemus ex recensione D, ut legentibus pateat quantam fidem ista mereatur.

Editionis ratio.

(London, 1906), p. 29, n° 663; F. X. FAUCHER, *La Bienheureuse Hélène de Hongrie du monastère de Veszprim*, p. 4, annot. 1. — (1) *De rebus Ungaricae provinciae*, p. 218. — (2) Giuseppe ALLEGRANZA, *Descrizione storica della basilica di S. Eustorgio in Milano*, 1760, cod. Bibl. Ambrosiana non signatus, fol. 14^v-15. — (3) FAU-

CHER, op. c., p. 18. — (4) Parisien. seu Ordinis Praedicatorum Confirmationis cultus ab immemorabili praestiti servo Dei Reginaldo. *Summarium* (Romae, 1875), p. 87. — (5) Op. c., p. 389. — (6) *La Vie de la bienheureuse Hélène de Hongrie*, t. c., p. 15-23.

VITA B. HELENAE

E codicibus Senensibus bibliothecae civitatis T. I. 1 (= S 1), T. III. 1 (= S 2) et Bononiensi conventus Fratrum Praedicatorum (= S 3), reiecta ad oram paginae praecipuum lectionum varietatem cod. Bononiensis bibl. Universitatis 1999 (= D). Cf. *Comm. praev. num. 1-2*.

Incipit legenda beate Helene de Ungaria monialis ordinis predicatorum¹.

B. Helena stigmatibus insignita.

1. Nos¹ sorores Sancte Katherine de Vesprimio² (1) referimus ea que vidimus oculis nostris de domina Helena sorore nostra, quia cum ea sumus conversate multis annis. Habuit³ cicatrices in ambabus⁴ manibus et pedibus et pectore⁵. Prima cicatrix fuit facta in nocte Sancti Francisci in manu dextra⁶, ipsa repugnante et dicente ad Dominum: « Domine, non fiat istud, Domine, non fiat istud. » Vocem eius audivimus sed cui loquebatur⁷ non videbamus. Altera cicatrix facta est in die Apostolorum Petri et Pauli, in meridie. In cicatrice manus dextre crevit filium aureum⁸ et crines, et filium aureum cum tortura extendebatur in longum. Item vidimus

crescere liliam cum floribus pulcherrimis⁹ et filo aureo frequenter, que ne viderentur ab aliis effodiebat¹⁰ de manu¹¹; qui flores¹² collecti diu fuerunt apud nos post mortem suam.

2. Item frequentissime rapiebatur et erat in extasi ad magnam horam. In eadem extasi vidimus corpus Domini in manu eius et in ore. Et¹ dum quadam die quedam² de nobis³ infirmata diu peteret dari sibi dictum corpus Domini et semel negaret⁴, secundo dedit ei, et statim recepit sanitatem; que usque hodie permansit in sanitate⁵. Unde⁶ corpus Domini ad eam venerit Deus scit; hoc tantum scimus quod vidimus in manu eius et in ore in elevatione corporis dominici⁷ in missa. Dicebat tamen sorori cuidam quod illud corpus Domini veniebat de celo⁸. In nocte Assumpcionis gloriose Virginis, ipsa

Ad eam accedit sacra hostia

Lemma. — ¹ Legenda beate Helene de Hungaria sanctimonialis ordinis predicatorum que ut in hac narratur legenda stigmata habuit mirabili modo S 3; De beata Helena Hungarica D.

1. — ¹ Prologum praefecti D, quem dedimus supra, *Comm. praev. num. 2*, p. 268. — ² Catherine de Vesprimio D. — ³ om. D. — ⁴ duabus D. — ⁵ habuit add. D. — ⁶ (m. d.) d. m. D. — ⁷ loquebatur D. — ⁸ (c. f. a.) aureum liliam crevit D. — ⁹ pulcherrimis S 1; (f. p.) p. f. D. — ¹⁰ effodiebat S 3. — ¹¹ (e. d. m.) d. m. e. D. — ¹² diu

add. S 1-3; (g. f.) flores autem illi D.

2. — ¹ (Item ore et) rapiebatur frequentissime B. Helena quandoque per horam in extasi et in excessum mentis venerandum corpus Domini vidimus in ore eius dum in extasim raperetur et in manibus D. — ² om. S 3. — ³ (d. n.) ex nostris D. — ⁴ negaretur D. — ⁵ (que - sanitate) om. D. — ⁶ autem add. D. — ⁷ Domini S 3. — ⁸ (Dicebat - celo) cuidam sorori interroganti unde corpus dominicum ad eam veniret respondit e celo venit quod Dominus vobis ostendit D.

(1) Hungarice Veszprém, Wesprim, germanice Weissbrunn, in Hungaria occidentali, se-

cundum flumen Sar, caput comitatus eiusdem nominis et sedes episcopalis.

orante

A orante, in profunda nocte⁹ una etiam sorore vigilante, aliis dormientibus, subito sonus quidam et tinnitus auditus est et ipsa facta est in extasi, et¹⁰ ecce quedam crux creata¹¹ subito visa est in manu eius dextra¹², que prius steterat in altari et dum vigilans soror alias sorores excitasset venerunt ad illam et viderunt¹³ crucem in manu eius, quam¹⁴ cum vellent de manu eius auferre¹⁵ nulla ratione potuerunt. Sequenti mane¹⁶ fratres¹⁷ predicatorum qui ibi tunc erant non poterant auferre de manu eius¹⁸, donec post meridiem ipsa orante recederet crux de manu eius¹⁹ et in altari collocaretur. Dum hec agerentur magno conatu laborat²⁰ removere de manu sua ne videretur, ita quod etiam manum suam amputare voluerit cum securi, quia semper laborabat occultare signa etiam a suis sororibus²¹. Dum quadam die post vespas in²² capella oraret, alia secum orante sorore, quedam²³ crux lignea que adhuc est apud nos descendit de altari et venit ad eam et stetit coram ea in gradu; postea ad magnam horam reposita est in altari²⁴.

Dum orat, luminaria prodigiose accenduntur.

3. Item dum quadam nocte sorores in tenebris canerent¹ Salve Regina, post completorium, propter defectum candelarum, ipsaque ad completorium venire non potuerat propter occupationem² operis in quo frequenter se occupabat tam in serviciis quam in aliis operibus, videlicet in preparatione coquine³, in incisione lignorum et aliorum similium, veniens ad Salve Regina in tenebris, procidit orans ante altare in capella. Et ecce subito due lucerne in altari accense sunt igne divino, omnibus videntibus et mirantibus et gratias Deo⁴ agentibus. Hec miracula frequenter visa sunt⁵.

4. In die sancto Penthecostes, in meridie, dormientibus sororibus, dum vellet venire ad capellam¹ alie due secute sunt eam volentes scire quid ageret. Que dum capellam intrasset et se orationi dedisset ante altare quinque luminaria accensa sunt de quibus tria extinxerunt, due² per totum diem Penthecostes et nocte sequenti et die sequenti³ usque ad missam arserunt, in quibus hoc miraculum accidit⁴, quod candelae ardentes non consumebantur. Hec ab omnibus ibi fidelibus⁵ concurrentibus visa sunt, ubi tunc

magna⁶ hominum devotio⁷ habebatur⁸ propter⁹ miraculum et signi¹⁰ novitatem, ita quod etiam cum processioibus multi venirent ad hoc¹¹ spectaculum. Hoc miraculum fieri debuit in missa in die Penthecostes¹², quod ipsa sciens et¹³ prescians noluit venire ad missam¹⁴, nam precedenti nocte¹⁵ rogabat¹⁶: « Domine, non fiat hoc¹⁷, non fiat hoc. » Similiter factum est in meridie¹⁸ in festo sancti Marci¹⁹. In nocte²⁰ sancte Katherine²¹, in prima nocte primo omnium²² hoc miraculum visum est ita quod tantum lumen refusit in capella quod multi viderunt in civitate lumen mirabile²³ et tunc omnium²⁴ lucerna²⁵ incensa²⁶ est.

5. Dum quedam simplex soror primo de hiis miraculis dubitaret, dixit ei domina Helena: « Veni mecum hac nocte in capellam et esto mecum per noctem. » Et¹ dum² in profunda nocte oraret, illucescente die sancti Iohannis Evangeliste, que est tercio³ die Nativitatis Domini, subito lumen refusit in capella et vidit in manu eius duas lucernas accensas lumine divino⁴ et ante eam stantes duos viros in veste mirabili, unum in albis et alium in rubea cappa. Hec videns nimio timore perterrita est que prius de eius miraculis hesitabat. Iterum incensa est alia candela igne divino in die sancti Stephani regis⁵; que dum interrogaretur quidnam hoc esset et quid significaretur⁶ incensio lucernae⁷ tali die, dixit: « Orate ardentius ut Dominus donet filium domino regi (1). » Hoc miraculum frequenter visum fuit videlicet incensio candelarum⁸.

6. Dum timor Tartarorum cunctos invaderet (2) dixit ei quedam soror: « Quid faciemus, domina Helena, de Tartaris? » Respondit: « Ego non videbo adventum eorum sed tu videbis. » Que usque hodie perseverat¹. Spiritum etiam² prophetie creditur habuisse quia multa predixit que postea completa sunt. Dum quedam soror inungeretur et iam de vita eius³ desperasset et ipsa oraret pro moriente, dixit ceteris sororibus: « Nolite timere; non morietur hac vice sed faciet penitentiam suam, quia si modo moriretur⁴, gravius puniretur vel potius dampnaretur. » Que postea resanata⁵ pluribus annis supervixit.

Donum prophetiae

⁹ (gloriose - nocte) v. g. o. i. n. p. D. — ¹⁰ (et ipsa - et) tunc ipsa in extasi facta D. — ¹¹ aurea D. — ¹² dextera D. — ¹³ (et dum - viderunt) evigilantes autem sorores invenerunt D. — ¹⁴ que S 3. — ¹⁵ auferre S 3. — ¹⁶ (s. m.) om. D. — ¹⁷ quoque add. D. — ¹⁸ (erant-eius) erat similiter conati sunt auferre nec potuerunt D. — ¹⁹ (donec - eius) om. S 3. — ²⁰ laborabat S 2. — ²¹ (ipsa orante - sororibus) illa orante crux ad altare ubi primo fuerat avolavit. Huius miraculi tanta fuit evidentia quod cum B. Helena vellet occultare ne quis videret fratrum aut sororum quod cum crucem vellet excutere et non posset manus sibi precipere vellet D. — ²² quadam add. D. — ²³ que D. — ²⁴ (postea - altari) post horam autem ad locum suum reversa est D.

3. — ¹ (item - canerent) de nocte obscura dum sorores cantarent D. — ² occupationes S 2, 3. — ³ et add. S 2, D. — ⁴ (g. D.) D. gratiam D. — ⁵ de luminibus add. D.

4. — ¹ (v. v. a. c.) venire a. c. vellet D. — ² duo D. — ³ (et d. s.) om. D. — ⁴ (in - accidit) et in hoc apparuit et grande miraculum D. — ⁵ (i. f.) f. i. D. — ⁶ magnam S 1. — ⁷ devotionem

S 2 (?). — ⁸ (ubi - habebatur) om. D. — ⁹ etiam add. D. — ¹⁰ (m. e. s.) miraculi. D. — ¹¹ (ita - hoc) populi crevit devotio ita ut processionaliter ad ecclesiam monialium concurrerent ad tam grande D. — ¹² propter add. D. — ¹³ (s. e.) om. D. — ¹⁴ (v. a. m.) a. m. v. D. — ¹⁵ dominum add. D. — ¹⁶ dicens add. D. — ¹⁷ domine add. D. — ¹⁸ (similiter - meridie) om. D. — ¹⁹ evangeliste in meridie similiter divinitus lumen accensum est add. D. — ²⁰ quoque add. D. — ²¹ Catherine martiris D. — ²² omnis S 3. — ²³ (in prima - mirabile) lumen tam magnum apparuit in ecclesia sororum quod per totam civitatem collucebat D. — ²⁴ omni S 2, 3. — ²⁵ in civitate add. D. — ²⁶ accensa D.

5. — ¹ (dixit - et) quadam nocte posuit se ad observandum B. Helenam D. — ² autem add. D. — ³ tertia D. — ⁴ (a. l. d.) d. l. a. D. — ⁵ (iterum - regis) in festo S. Stephani regis divino lumine alia candela incensa est D. — ⁶ significaret D. — ⁷ (i. l.) l. i. D. — ⁸ (hoc - candelarum) om. D.

6. — ¹ (que - perseverat) et ita evenit ut dixerat D. — ² om. D. — ³ (iam d. v. e.) d. v. e. iam D. — ⁴ moreretur D. — ⁵ sanata D.

(1) Cf. Comm. praev. num. 8, supra, p. 270. — (2) Comm. praev. ibid. *Novembris Tomus VI.*

VITA
Imago
B. Mariae
ad eam
accedit.

7. Dum in festo sancte Katherine¹ missarum sollempnia² agerentur, in elevatione corporis dominici, ymago³ beate Virginis cum filio, que in altari stare consueverat, venit ad fenestram (1) que erat in medio capelle et subito visa est eadem ymago iuxta eam; que ymago postea visa est in manu eius. Alia etiam vice dicta ymago visa est in fenestra⁴.

Aegrotantes iuvat.

8. Dum quidam clericus nomine Heyerm graviter infirmaretur et mater eiusdem clerici ad eam venisset pro petenda oratione, post factam orationem nocte, sequenti die dixit¹: « Non potui obtinere salutem clerico quia magnum scelus fecerat² in constupratione³ cuiusdam virginis; sed obtinui sibi penam purgatorii⁴ usque ad finem seculi. » Qui⁵ clericus⁶ in eadem infirmitate, sicut predixerat, cito⁷ mortuus est. Item dum⁸ quidam scolaris nomine Bricius diu langueret gravi infirmitate, qui loqui non poterat pre⁹ vocis raucitudine, acceptum sanguinem de cicatrice posuerunt in aquam et dederunt infirmo bibere, qui in brevi optatam recepit sanitatem per merita Helene famule Dei¹⁰. Item dum quedam nobilis iuvenula in gravi infirmitate amisso sensu ad eam duceretur, per eius merita reddita est sanitati ita ut usque ad suam mortem in bono et optimo sensu permaneret. Et hec fuit uxor Rolandi palatini¹¹ (2).

Prodigium in corpore Domini.

9. In quadam pixide corpus Domini ostendit¹ quatuor sororibus in mirabili forma. Quedam ex eis² vidit conversum in carnem rubeam et gloriosam; illud idem altera vidit ac si esset puerulus, alie domine³ viderunt similiter rubeum aliquantulum; et dicebat cuidam ex eis⁴: « Hoc est corpus Domini quod consecratur per manum⁵ sacerdotis et delatum fuit ab angelis in celis⁶

et nunc ab eisdem reportatum⁷ est mihi. » Omnes reliquie de altari veniebant ad eam scisso viatico (3) etiam cum ipso viatico⁸.

10. Ipsa etiam¹ orante auditus est cantus in aere² angelicus³ et magne suavitatis; frequentissime etiam audiverunt sanctos loquentes sibi et colloquentes cum ea⁴ de vita sua⁵. Et⁶ portata fuit carta de vita ipsius⁷, quam nullo modo voluit presentare⁸ et rogabat sanctos⁹: « Domine, non fiat nec faciatis publicari aliquid de vita mea, precipue de occulta penitentia. » Litteras¹⁰ missas¹¹ de celo¹² viderunt in manu sua, quas nullo modo potuerunt auferre de manu sua. Et cum non nosset scientiam litterarum nisi utcumque horas de beata Virgine, frequentissime legebat psalterium, et aliam noticiam litterarum non¹³ habuit¹⁴. Item dum quadam vice in profunda nocte hyemis iacebat orans cum quibusdam sororibus, aparuerunt sancti apud illam¹⁵ quos alie non viderunt sed vocem audiverunt. Tunc dicebat illis¹⁶ de dolore quem habuit per cicatrices et portata fuit sibi tunc carta quam dicebant dari cuidam sorori, quod ipsa nullo modo concessit, quam cum vellent due sorores recipere de manu sua nullo modo potuerunt, et tunc¹⁷ lumen magnum refulsit in domo et mirabilis odor remansit¹⁸ post discessum¹⁹ angelorum²⁰ sanctorum²¹ qui²² cum ea loquebantur.

11. Item cum quedam ex sororibus, que tunc temporis habebat curam ovium monasterii, afficeretur tristitia de morte cuiusdam edi¹ quasi ex negligencia sua mortui, dicta Helena ipsam blande consolata², ipsum edum³ qui per noctis spacium mortuus iacuerat suo tactu statim reddidit vivum et incolumem⁴. Item in relatione

7. — ¹ Catherine D. *semper*. — ² sollempnia S. 2. — ³ imago S. 2, 3. — ⁴ (alia - fenestra) om. D.

8. — ¹ (dum - dixit) mater cuiusdam clerici venit ad B. Helenam ut oraret pro dicto clerico graviter egrotante. Dum autem orasset visa est ymago beate Virginis supradicte in fenestra. Die autem sequenti dixit illi matri D. — ² commisit D. — ³ constupratione S. 2. — ⁴ (pen. pur.) pur. pen. D. — ⁵ om. D. — ⁶ autem add. D. — ⁷ (s. p. c.) om. D. — ⁸ (i. d.) interdum S. 3. — ⁹ pro S. 2, 3. — ¹⁰ (item - Dei) Britius quidam nomine dum gravi infirmitate langueret ita ut loqui non posset acceptum sanguinem de cicatrice lateris B. Helene in aqua positum et ab eo potatum in brevi plenam recepit sanitatem D. — ¹¹ (item - palatini) iuvenula nobilis gravi infirmitate detenta, uxor Rolandi palatini, amisso sensu et intellectu ita ut fatua putaretur et esset, ducta ad B. Helenam (*prius script.* Margaritam) sanitatem recepit et usque ad mortem semper in bono sensu fuit D.

9. — ¹ (c. d. o.) ostendit c. d. S. 2. — ² (in quadam - eis) quibusdam sororibus sibi familiaribus ostendit venerandum Christi corpus in quadam pixide sub diversis formis una D. — ³ due S. 2, 3. — ⁴ (illud - eis) alia vidit in specie pueri parvuli alie vero insuper viderunt sub quadam specie rubea. Tunc dixit eis dilecte sorores gratias agatis Deo quia dignatus est nobis ostendere mirabilia sua D. — ⁵ manus D. — ⁶ (i. c.) ad celum D. — ⁷ om. S. 3. — ⁸ (scisso - viatico) absque quod portarentur ab aliquo qui videretur D.

10. — ¹ om. D. — ² et add. S. 3. — ³ (ipsa - angelicus) ang. c. i. o. in ae. au. e. D. — ⁴ (et ma-

(1) « Ciborium seu armariolum ubi reponitur pyxis in qua sacra Eucharistia asservatur. » DUCANGE, i. v. fenestra. — (2) Comm. prae v. num. 6,

gne - ea) frequentissime ita ut omnem suavitatem melodie humane superaret. Sancti quamplurimes missi sunt ad eam de celo cum quibus colloquebatur ut viderent et audierunt alique ex sororibus loquebantur enim D. — ⁵ et penitentia et quomodo omnia facta virtuosa scribuntur in libro Dei add. D. — ⁶ nam D. — ⁷ (portata - ipsius) d. v. i. p. f. ei c. D. — ⁸ (v. p.) p. v. D. — ⁹ (r. s.) ostendere, unde ad Dominum F ita preces emittebat D. — ¹⁰ sibi add. D. — ¹¹ om. D. — ¹² delatas add. D. — ¹³ om. S. 3. — ¹⁴ (in manu - habuit) sorores monasterii et cum in extasi posita vellent eas ab ea eripere numquam potuerunt. Cum nullam haberet antea peritiam litterarum B. Helena a Deo edocta fuit ut officium B. Virginis et psalterium peroptime legeret D. — ¹⁵ illum S. 3. — ¹⁶ illa S. 2. — ¹⁷ (item dum - tunc) quadam nocte orante B. Helena apparuerunt ei quidam sancti quos quidem audierunt sorores loquentes cum ea sed non viderunt. Curiosius scrutantes de qua materia loquebantur audiverunt quod de dolore stigmatum loquebatur quas receperat in diversis temporibus, ut supra dictum est. In illa extasi posita et in illo colloquio cum sanctis data est sibi carta ab eisdem sanctis continente multa de vita eius ut illam cuidam sorori daret. Ipsa vero renitens dixit: hoc in illo modo fiat quia dum vivo ipsa mea secreta ab aliis sciri non cupio. Sorores autem accedentes ad eam in extasi positam litteras quas tenebat in manu conate sunt auferre sed non potuerunt. Hiis peractis D. — ¹⁸ et add. D. — ¹⁹ om. D. — ²⁰ et add. D. — ²¹ recessum add. D. — ²² antea add. D.

11. — ¹ hedi S. 2, 3. — ² consolatum S. 1-3. — ³ hedum S. 2, 3. — ⁴ (item - incolumem)

supra, p. 269. — (3) « Sacrae Eucharistiae quae aegris ac morituris datur receptaculum. » DUCANGE, i. v. viaticum.

*Virgae
aridae re-
virescunt.*

cuiusdam sororis antiquae et devote compertum est quod cum quadam vice ad signandas plantulas vel semina dicta Helena virgas aridas fixisset⁵ in terra, sicut consuetudinis eius erat occupari circa opera laboriosa, subito dicte virgae aridae folia viridia cum admiratione sororis que huic iocundo interfuit miraculo protulerunt; quod postquam advertit dicta Helena causa humilitatis conservande adcurrere radicitus extrahebat⁶.

*Apparitio
angelorum.*

12. Item dum quadam vice in nocte Epiphaniae Domini post completorium solito more orationi morosius incumberet, lumine materiali in capella deficiente, sicut ex relatione sororis, que tunc in ecclesia sola cum ea remanserat¹, didicimus, subito tectum capelle sicut eidem sorori videbatur apertum est et fugans tenebras ipsa capella lumine celesti resplenduit, descendentisque quatuor viri splendidissimi ad ipsam orantem, oculos predictae sororis immensitate luminis² reverberabant, nec videre potuit quid ibi circa illam ageretur nisi quod, recedente lumine et tenebris redeuntibus, vocata ex nomine per dominam Helenam intellexit crucem ei in manus delatam, cum qua etiam fere usque ad matutinas laborando vix tandem ut removeri posset³ obtinuit⁴.

*E pectoris
cicatrice
lilium
exoritur.*

13. Item¹ in nocte Purificationis beate Virginis veniens dicta Helena circa secundam vigiliam noctis excitavit duas ex sororibus quibus secreta sua familiariter committere consueverat, eisdem comitantibus intravit ecclesiam, ubi cum prolixius orationi instaret, subito facta in extasi, toto corpore quasi exanimis corruit, ad quam occurrentes² dicte sorores³ audiverunt ipsam quasi⁴ beate Virginis⁵ conquerentem et⁶ postulante⁷ ab eadem⁸ ne signum quod sequenti die futurum erat super eam fieret conventu presente, quod vix precibus obtinuit; ne autem omnino non fieret obtinere⁹ non potuit. Unde crastino die in pectore eius circa orificium¹⁰ stomachi¹¹ lilium mirifici candoris fuit exortum, sed ab eadem quantum profundius potuit fuit radicitus evulsus¹². Non enim aliqua¹³ signa circa se facta volebat publicare. Hoc autem lilium non solum cuncte sorores sed etiam seculares et ipse rex postea diu servatum in argumentum veritatis videre meruerunt. Hoc¹⁴ etiam obmittendum¹⁵ non puto quod, ordinante divina providencia, que occulto consilio omnia disponit in numero pondere et mensura, omnes cicatras

*Cf. Sap.
11, 21.*

cum B. Helena quamdam ex sororibus vidisset dolore affectam eo quod quidam edus mortuus fuerat quasi ex incuria sua nam ad eam pertinebat ovium cura tactu manus ad vitam restituit et incolumem, ipsam sororem multipliciter consolando D. —⁵ fixisse S 2. —⁶ (item - extrahebat) cuiusdam monialis a. r. c. e. q. subiungo. Nam cum in orto quasdam herbas signasset ad semen colligendum tempore suo cum virgibus aridis ipse virge viride effecte folia protulerunt. Quod cum dicta sanctimonialis vidisset et aliis retulisset B. Helena hoc perpendens, ne humana laude amitteret suarum operationem (sic) meritum eas radicitus evellit D. —¹² remansit D. —² latus S 2, 3. —³ possit S 2, 3. —⁴ optinuit S 1.
13. —¹ om. D. —² accurrentes S 3. —³ (veniens - sorores) cum oraret in ecclesia prolixius visa fuit a duobus sororibus sibi familiaribus, et que (sic) sua secreta magis committebat in ex-

trices corporis sui de quibus supra satis dictum est ante mortem eius sunt clause et sanate. Imminente autem transitu eius felicitis anime, nocte precedenti¹⁶ sororibus ad eam congregatis, subito apertis oculis spiritualibus¹⁷ vidit Iesum consolatorem suum ad eam venisse¹⁸ ut eum cui iugiter inheserat presentem agnosceret, quem postmodum recedentem cum lacrimosis querulis¹⁹ audientibus sororibus prosequeretur.

14. Post mortem quoque eius divina non defuerunt miracula. Nam quidam nomine Blasius, civis¹ Vesprimiensis officio² omnium membrorum destitutus, a dicta beata Helena premonitus ut ad sepulcrum eius oraret usum membrorum recepit. Item³ Thomas sacerdos, vir religiosus, eiusdem monasterii sancte Katherine procurator et capellanus, in pedibus et⁴ manibus ac lingua paralisi⁵ percussus, ad sepulcrum eiusdem virginis⁶ orans curatus est. Item⁷ quedam iuvenula habens ma...⁷ arrepta⁸ a demonio⁹, cum ad eius sepulcrum fuisset adducta, liberata est.

15. Cum autem¹ crebrentibus miraculis predictae sorores devocione accense cum suis capellanis voluissent statum corporis eius² explorare, deliberaverunt sepulcrum eius aperire, maxime suadente quadam sorore sancte vite et dicente quod terra corpus eius sanctitatem ipsius venerans non tangeret. Cum igitur³ apertus fuisset locus tanta subito odoris fragrantia et diversitas cunctos ibi existentes perfudit ut ex ipsa mirifici odoris suavitate tanquam liliorum, rosarum, thuris et aliorum aromatum eius sincerissimam integritatem, caritatis ardorem, orationis infatigabilem instantiam, etsi testes deessent, signa predicarent; qui quidem odor non solum ipsum claustrum sed etiam totam viciniam⁴ monasterii cum ammiracione omnium⁵ suavissime replevit. Probatum est etiam experimento quod dicta soror predixerat, quia⁶ inventa est terra ex omni parte se supra sanctum corpus virginis ad mensuram cubiti virilis manus⁷ elevasse. Cumque sacerdos qui presens huic negotio interfuit ex fervore devocionis per parvum foramen quod primo fuit apertum manum⁸ misisset in sepulcrum ut tactu illius sanctissimi corporis sue devocioni satisfacere potuisset, casu duos digitos in lateris cicatricem profundius immersit, quos extrahens in eis stillam⁹ olei odoris suavissimi habundantius perfluentem⁹ omnibus¹⁰ circumstantibus presentavit. In cuius¹¹ etiam corpore hoc apparuit¹² miraculum,

tasim rapta et quasi exanimis facta in ipso excessu D. —⁴ loquentem *add.* D. —⁵ et *add.* D. —⁶ om. S 3. —⁷ postulante S 1-3. —⁸ ea D. —⁹ optinere S 1, D. —¹⁰ orificium S 2, 3. —¹¹ stomachi S 2, 3, D. —¹² avulsus S 3, D. —¹³ om. D. —¹⁴ om. D. —¹⁵ (e. o.) o. e. D. —¹⁶ precedente S 2. —¹⁷ om. D. —¹⁸ (a. e. v.) adesse D. —¹⁹ (l. q.) lacrimis querulis D.

14. —¹ civis S 2. —² motu *add.* S 1-3. —³ om. D. —⁴ paralysi S 2, 3, D. —⁵ (e. v.) B. Helene D. —⁶ om. D. —⁷ (h. m.) om. D. *Vacat locus 5 cicatrice litterarum in codd.* S 1-3, non vero in D. —⁸ arrepta S 1, 3. —⁹ (arrepta a d.) a d. arrepta D.

15. —¹ om. D. —² B. Helene D. —³ ergo D. —⁴ viciniam S 1-3. —⁵ omni S 2. —⁶ quod S 3. —⁷ om. D. —⁸ scintillam D. —⁹ (h.p.) abundantius perfluentem S 2, 3; hab. profluentem D. —¹⁰ presentibus et *add.* D. —¹¹ huius D. —¹² (h. a.) a. h. S 2.

quod

VIRA

*Morienti
B. Helenae
Iesus adest.*

*Miracula
post
mortem.*

*Corporis
elevatio.*

VITA quod, cum quedam sorores aliquas ibi¹³ porciunculas evellendo ex devotione rapere conarentur et ipsa particula vix¹⁴ a corpore divisa et locus avulsionis sanguine recenti rubere¹⁵ videbatur cum tamen ab obitu eiusdem virginis¹⁶ circiter XVII¹⁷ anni fuissent elapsi.

Clericus ab Helena in gratiam regis restituitur. 16. Item¹ quidam clericus² nobilis, amissa gratia domini sui regis scilicet Stephani³ (1), ab eodem dampnatus⁴ exilio, cum se videret humano destitutum auxilio, ad patrocinium beate Helene confugiens ad sepulcrum eius orando cum fidei devocione se et suum negocium eidem in spe obtinendi commisit. Nocte igitur⁵ subsecuta, cum se dictus clericus sopori dedisset, visa⁶ est ei astare beata Helena que sibi gratiam domini sui reddituram in proximo promisit. Cumque in hec verba expergefactus, de visione⁷ consolatus, miraretur et facto die sociis suis referret visionem, mox ut verba finivit nuncium regis se ad ipsum cum familiaritate invitantem cum gaudio recepit, gratias agens Deo et beate Helene que suum negocium tam celeriter et efficaciter voluit promovere.

B Ad sepulcrum B. Helene sanatur mulier incurvata, 17. Item quedam mulier de villa Gnelemer, uxor cuiusdam nomine Pauli Giute, violentia incurvata, que tam dorsi quam coxe iuncturas dividendo horridum aspiciendo monstrum ostendebat, ad sepulcrum ipsius adducta, trium dierum inducias ut in claustro moraretur et suffragium beate Helene imploraret a priorissa impetravit, que infra paucos dies inopinatam et plenariam cum gratiarum actione recepit sanitatem¹.

alia contracta, 18. Item quedam mulier vidua relicta Wendeg, in tantum contracta¹ quod de loco suo per se non posset² moveri, sumpta fiducia et accensa devotione, cum alias ut dictum est alienis manibus moveretur, ad sepulcrum sancte virginis se traxit reptando, ubi plena sanitate recepta in domum suam cum gaudio remeavit³.

19. Item¹ puer quidam nepos Andree de Wigman, filius comitis Nicolai (2), per varias et graves infirmitates ad sepeliendum pocius quam ad recuperandam sanitatem a parentibus ad ecclesiam sancte Katherine transmissus, infra decem dies per merita beate Helene speratam² et integram recepit sanitatem³.

20. Hec autem pauca virtutum eius insignia, aliis pluribus per negligenciam oblivioni traditis, in testimonium eiusdem sancte virginis fidei relatione ad noticiam omnium fidelium pariter et edificacionem transmisimus¹.

21. Item¹ filia² eiusdem comitis Nicolai adulta³ a demonibus vexata pluribus diebus⁴ adducta est⁵ ad sepulcrum beate Helene virginis; ubi cum esset amisso sensu et intellectu aliquibus diebus ita ut eciam in faciem fratris spueret et clamaret ac se et alios discerneret⁶ et parentes per faciem...⁷, per merita beate Helene integerrimam recepit sanitatem et sicut eadem puella referente, et parentibus eius nobis presentibus didicimus, demones ab ea in modum muscarum volitantium exierunt. In similitudinem earumdem muscarum in nocte Epiphanie in eam intraverant⁸.

22. Item anno preterito ante Ascensionem Domini dum¹ quidam adolescens² contractus³ usu membrorum privatus non valens ambulare sed sicut serpens et se trahens manibus miserabiliter ad sepulcrum beate Helene pervenisset et prout poterat orasset, extentis pedibus et membris omnibus, subito resurgens, per merita beate Helene optatam recipiens curam, omnino sanus et currens nobis presentibus restitutus est. De huius infirmitate et contractione et sanitate quam recepit tota civitas Vesprimiensis reddit testimonium, qui etiam adhuc est in Vesprimio pelliparius⁴. Deo gratias. Amen⁵.

Explicit legenda beate Helene⁶.

¹³ ex eius corpore D. — ¹⁴ (p. vix) vix p. D. — ¹⁵ (s. r. rub.) sanguinem recentem emittere D. — ¹⁶ om. S 2, 3. — ¹⁷ decem et septem S 2; XXII D.

16. — ¹ om. D. — ² (q. c.) c. q. D. — ³ Stefani S 2, 3. — ⁴ damnatus S 2. — ⁵ ergo D. — ⁶ visum D. — ⁷ (d. v.) om. S 2.

17. — ¹ (Item - sanitatem) mulier quedam curvata monstruose ad sepulcrum B. Helene curata est D.

18. — ¹ contractata S 1. — ² (p. s. n. p.) n. p. per s. S 2. — ³ (Item - remeavit) alia mulier contracta que non nisi rapendo incederet sanitatem recepit quamprimum tetigit sepulcrum sancte ita ut domum recte reverteretur D.

19. — ¹ om. D. — ² insperatam S 3. — ³ (Andree - sanitatem) cuiusdam comitis ex magna egritudine magis mortem quam vitam sperans ad sepulcrum virginis ductus infra VIII dies liberatus est D.

20. — ¹ (Hec - transmisimus) om. D.

21. — ¹ om. D. — ² adulta add. D. — ³ (N. a.)

om. D. — ⁴ (v. p. d.) arrepta sepius D. — ⁵ om. D. — ⁶ discerpet S 1, 2. — ⁷ nonnulla desunt. — ⁸ (virginis - intraverant) liberata est. Hec arrepta fuit in die Epiphanie a dyabolo in forma muscarum et in eadem forma demones ab ea recesserunt D.

22. — ¹ (item - dum) om. D. — ² (q. a.) a. q. D. — ³ et add. D. — ⁴ (non valens - pelliparius) ita ut in modum serpentis se per terram traheret ad sepulcrum virginis curatus est et in civitate Vesprimiensi pilliparii artem sanus exercet. Hec autem pauca scripta sunt ut cognoscatur quanti meriti apud Dominum sit B. Helena. Multa alia miracula fecit tam in vita quam in morte et multa gessit quantum ad penitentias occultas et quantum ad revelationes et colloquutiones factas cum angelis et sanctis que non scribuntur quia non pervenerunt ad nos D. — ⁵ (D. g. a.) om. S 3, D. — ⁶ (expl. - Hel.) om. D.; de Ungaria monialis ordinis predicatorum add. S 2; explicit supradicta beate Helene legenda al. man. S 3.

(1) Comm. prae. num. 7, supra, p. 270. — (2) Comm. prae., ibid.